

DESCRIPCIÓ DEL LITORAL DE SANTA POLA

SÍLVIA BELTRÁN

Santa Pola es troba ubicada a la província d'Alacant, en el bell mig de l'arc costaner mediterrani que va del cap de la Nao fins al de Palos.

L'altitud mitjana sobre el nivell del mar és de 6 m, i el seu front de costes és de 15 km aproximadament.

El terme pertany a la comarca del Baix Vinalopó, que està format per una gran plana deltaica, la del Vinalopó, tancada per les serres de Crevillent, Colmenar i de Santa Pola.

El massís del Cap de Santa Pola ha estat decisiu quant a la morfogènesi de la zona, en haver-hi actuat com a base de les restinques que varen tancar les badies d'Alacant i l'Albufera d'Elx, tot transformant-les en marismes.

El Cap té el seu origen en un escull finimiocè afectat per fenòmens tectònics plioquaternaris. Aquests han creat els escarpaments estructurals que el limiten pel N, W i SW. S'ha identificat un nucli escullós establert sobre un bloc relativament estable a

finals del Miocè. En les proximitats del Far, i en alguns barrancs pròxims, es conserven paleocanals escullosos farcits a base de fragments d'algues silícies.

No hi ha dubte quant a l'edat Pliocè Mig de les margues amb algues que apareixen en els barrancs del Nord del Cap, i que presenten una gran regressió postpliocènica.

El quaternari jugà el paper fonamental en la formació del Cap. Durant el final del Pliocè el mar es retirà poc a poc i el Cap convertit en una illa. Una transgressió posterior originà la rasa que a l'actualitat és encara visible en tota la cornisa del Nord del Far. Unes coves submarines a molt poca profunditat s'obren en el que és avui la capçalera del barranc més nord-oriental de la serra.

En el Pleistocè Superior comença a construir-se la restinga que uniria el Cap de Santa Pola amb la serra del Molar. L'albufera així formada es va anar saturant, ja en època històrica, per medis naturals al prin-

cipi, i accelerat per l'actuació humana en els últims segles.

En el litoral de Santa Pola trobem dues zones ben diferenciades. Des de la mateixa població fins al riu Segura, primer en direcció E-W, i N-S a partir de les salines, s'han desenvolupat amples arenals. Aquesta costa plana i arenosa constitueix el límit coster de la plana del Vinapoló-Segura.

Cap el Nord del nucli urbà, contigu als Arenales del Sol, es troba el massís calcari de Santa Pola, al qual l'erosió continental i la dinàmica litoral han modelat una costa baixa i abrupta, amb petites platges, augmentades avui dia degut als espigons construïts enfront de la urbanització de Santa Pola de l'Est.

De Sur a Nord, fins el port, podem trobar 4 platges: el Pinet, Bras del Port, Playa Lisa i Gran Playa, que es disposen com a prolongació una de l'altra, continuïtat trencada per la desembocadura del riu Vinalopó, localitzat entre les dues primeres. Passat el port es troba la platja de Llevant, última de les formacions arenoses del tram meridional.

La platja del Pinet, de 3 km de longitud, presenta dunes amb vegetació baixa i alguns pins, darrera dels quals es troben les salines. Aquesta platja presenta un pendent suau, menor del 1 %, i les seves sorres són fines i daurades.

La platja de Bras del Port presenta també dunes darrera la platja seca. A Playa Lisa i Gran Playa les dunes van disminuint progressivament, alhora que la mida de les arenès és inferior que en les anteriors.

A l'espigó de l'Enginyers on s'adossa la platja del Varadero s'inicia el tram Nord, que presenta una costa baixa, amb absència de platja seca. Girant el Cap, i clarament enfrontades als vents de Llevant trobem una sèrie de petites cales anomenades de la Caseta de la Mare de Déu.

Les platges de Santa Pola s'han anat nodrint dels materials procedents dels rius Vinalopó i Segura, però actualment, degut

a les preses construïdes en aquests rius, la massiva edificació als darrers anys en zones inestables, que han determinat la seva fixació, així com la construcció del port han portat a una important disminució dels materials disponibles, que explicarien la petita degradació que presenta en aquests moments el litoral de Santa Pola.

En la formació i avanç de les dunes litorals el vent és fonamental. A l'acció protectora del Cap sobre el litoral de Santa Pola s'hi suma l'efecte de les urbanitzacions pròximes a les platges que interrompen l'avanç de les dunes cap a l'interior, tot disminuint el material solt, font d'arenès.

El port suposa una important barrera pels productes de l'erosió del cap que es dirigeix cap el sur, i impedeix, a més, que els arrossegaments del Segura i del Vinalopó continuïn alimentant les platges del Varadero i de Llevant.

En canvi, el cap és una font important d'àrids, sobretot per les petites cales del promontori, degut a la forta erosió que sofreix en trobar-se desprotegit del vent i la pluja per manca de vegetació.

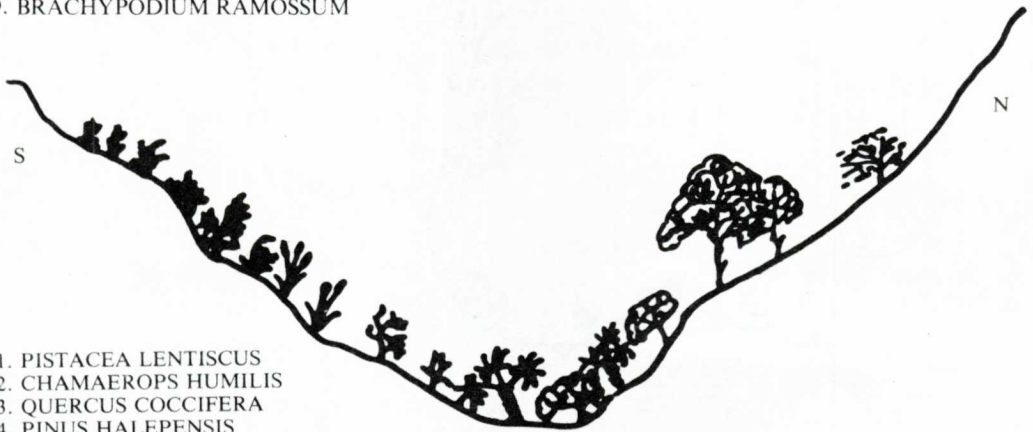
Quan al clima de Santa Pola podríem classificar-lo com a semiàrid, mesotèrmic. La zona presenta una gran homogeneïtat climàtica, però podem trobar unes petites taques de microclima humit, i d'altres que corresponen a zones ombrívols. El primer correspon a les zones inundades, com poden ésser les salines i els canyissos, on l'humitat relativa de l'aire és pròxima al 100 % tot l'any. Les zones ombrívols es localitzen a les cares Nord dels barrancs i talusos de grans pendents de la Serra, on l'humitat és gran i la insolació directa pràcticament inexistent.

Edafològicament la zona que tractem ve determinada per la roca mare a partir de la qual es varen formar els sòls, dels que en podem trobar tres tipus principals: sòls salins (calco-sòdics), pardo calic superficial de costracalica i litosols.

Vegetación —barranco—

1. STIPA TENACISSIMA
2. OTRAS GRAMINEAS
3. CHAMAEROPS HUMILIS
4. QUERCUS COCCIFERA
5. PINUS HALEPENSIS
6. RHAMNUS LYCIOIDES
7. OLEA EUROPEA
8. THYMUS SP.
9. BRACHYPODIUM RAMOSSUM

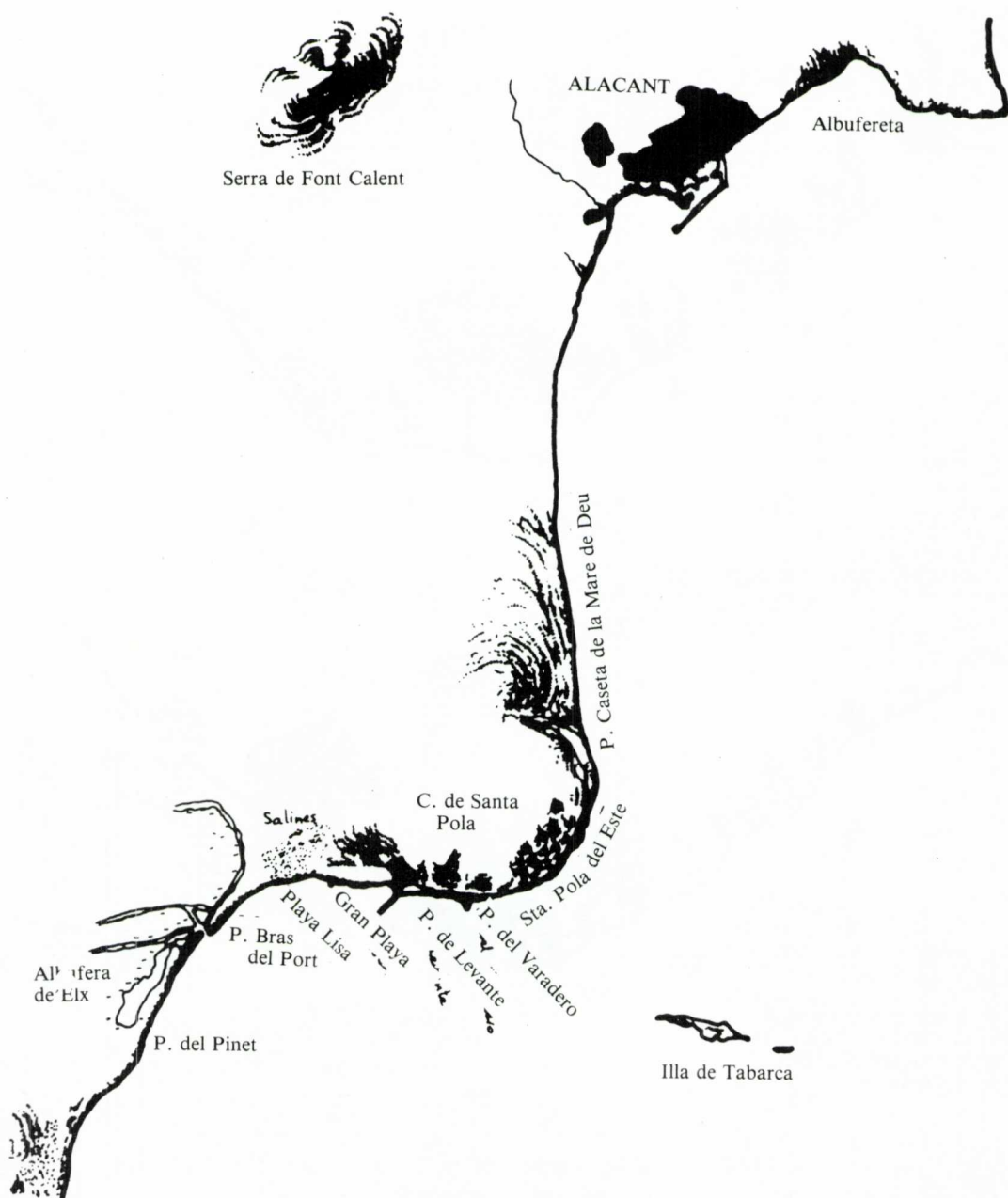
1. PISTACEA LENTISCUS
2. CHAMAEROPS HUMILIS
3. QUERCUS COCCIFERA
4. PINUS HALEPENSIS
5. RHAMNUS LYCIOIDES
6. STIPA TENACISSIMA
7. ANTHYLLIS TERNIFLORA
8. ASPARAGUS ALBUS
9. JUNIPERUS OXYCEDROS

Els sòls salins es troben sobre elements al·luvials i diluvials, presenten una textura fina i una estructura dèbil, granular o en blocs. El nivell freàtic és elevat, i en molts casos inunda el terreny, ajudat per la mala permeabilitat.

El pH és elevat, amb un alt contingut en sals i matèria orgànica, que s'acumulen en la part alta del perfil. La vegetació és, per

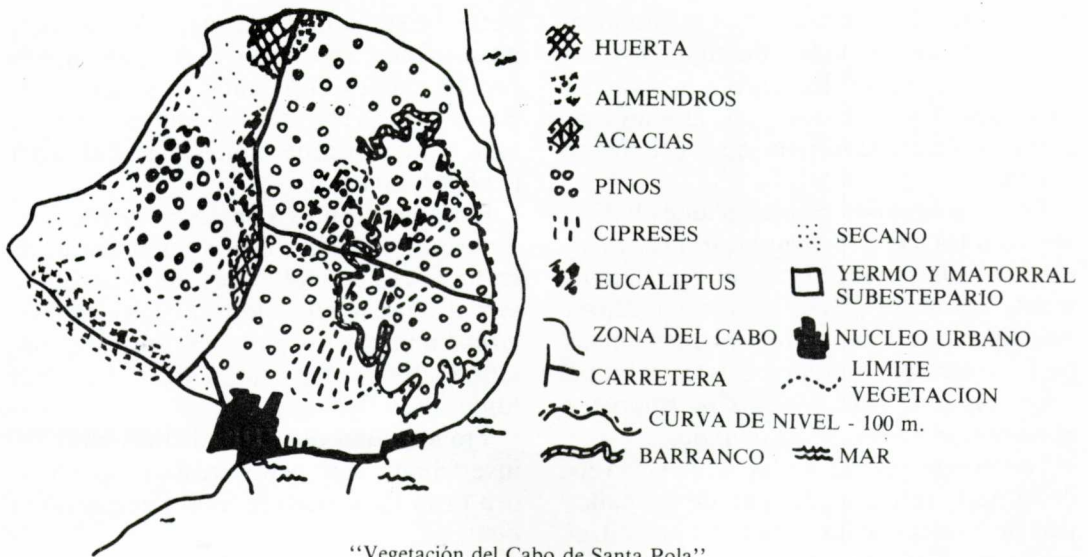
tant, halòfila. Sòls d'aquest tipus es troben en els fons de la vall.

El sòls pardo calços tenen una textura franca i estructura granular, amb una capacitat hídrica elevada i bona permeabilitat. Contenen un alt percentatge de calci actiu, i molt poca matèria orgànica. Aquests sòls es troben bastant degradats per la forta erosió.

La resta del terreny està ocupat principalment per litosols, en els que aflora la roca calixa sencera, per lo qual la vegetació arbòrea es troba amb grans dificultats per sobreviure.

En el terme municipal de Santa Pola, al marge de l'espai pròpiament urbà, distingim quatre zones ben definides quant a les seves característiques ecològiques: la serra, les salines, les platges i els conreus.

"Vegetación del Cabo de Santa Pola"

Fitosociològicament la vegetació potencialment dominant de la Serra de Santa Pola podríem enquadrar-la dins la classe «*Quercetea ilicis*». La comunitat vegetal vindria presidida pel margalló (*Chamaerops humilis*), i l'espí negre (*Rhamnus lcyoides*), que formen el que correntment es coneix amb el nom d'espinar alicantí, amb tres variants segons el grau de degradació. L'espinar amb coscoll (*Quercus coccifera*) s'hi troba en zones poc degradades, en llocs ombrívols i valls; amb trompera (*Ephedra fragilis*) i ullastre (*Olea europea var. sylvestris*), indicadora de nivells una mica més acusats de degradació, o amb margalló, que correspon als estats més degradats de l'Associació.

Actualment, però, el terreny és cobert de farigola i herbassars, comunitats clarejades compostes d'espècies meridionals, així com erms anuals on domina *Stipa retorta*, i en sòls més profunds i margosos l'albardia (*Lygeum spartum*), entre masses arbòries repoblades fa 30 anys, a pesar de lo qual presenten una talla i una vitalitat escasses.

Aquesta pobresa vegetal pot ésser explicada per la manca de sòl, que és alhora

causa i efecte de la carència de cobertura vegetal que impedeix l'arrossegament del sòl per la pluja i el vent; per una gran evapotranspiració, deguda a les altes temperatures i als forts vents que bufen a la zona, i per l'ús abusiu que ha fet l'home de la serra, utilitzant-la com a font de riquesa, explotant els matorrals, fonamentalment els esparts, primeres matèries d'una antiga indústria artesanal de cistelleria.

Donada la minsa vegetació existent a la zona, la fauna és poc abundant, fet que es tradueix en una relativa pobresa en el nombre d'espècies, així com en densitats de població baixes, essent les aus el grup de vertebrats que presenta una major diversitat i abundància.

Les salines pertanyen, edafològicament, als Saladars d'Alacant, que s'estenen des d'Albatera i la Serra de Callosa fins el Mediterrani; són sòls argilo-caliç llimós, generalment amb iò Na absorbit, de tons negrosos, pràcticament impermeables, en els que apareixen eflorescències salines quan s'evapora l'aigua.

A les zones inundades de les salines, on la concentració de sal és baixa, trobem espesses poblacions de canyís (*Phragmites*

communis), de bellesa serena i majestàtica, suport i protecció de la ictiofauna i avifauna que viuen entre ells, degut a la seva alta producció. En les zones inundades més salabroses són freqüents els joncs del gènere *Scirpus*.

En els sòls salins creixen plantes halòfiles, com les soses (*Salicornia fruticosa*), en els sòls salats i secs s'hi troba preferentment *Salicornia glauca*, així com denses poblacions de *Limonium* i plantes anuals de talla escassa. Indiquen sòls de salinitat menor el Jonc marí (*Juncus maritimus*) i el plantatge (*Plantago crasifolia*).

La coberta vegetal de les salines serveix de suport, refugi i aliment de la major part de les aus que les poblen. La privatització de les salines, en reduir l'accés, ha permès que la zona sigui encara apta per a la nidificació, descans i protecció de nombroses espècies d'aus, sobretot anàtides, que les utilitzen com escala dels seus vols migratoris. Podem trobar, a més, una avifauna autòctona durant tot l'any, que nidifica en els punts més intrincats del canyís. Les salines han estat declarades zona protegida en el Pla Parcial del Municipi, per ésser un eslabó en les migracions ornitològiques periòdiques, que en cas de desaparèixer o resultar sèriament alterades implicaria un desequilibri més o menys greu en un gran nombre d'ecosistemes europeus i africans.

Les salines també compten amb una fauna ictiològica important, com pot ser la llisa (*Liza saliens*), la carpa (*Cyprinus car-*

pia) i l'anguila (*Anguila anguila*), la gambusia (*Gambusia affinis*), de gran interès per tractar-se d'un voraç depredador de larves d'insectes, alhora que serveix de base alimentària de moltes aus, i el fartet (*Aphanius iberus*).

Entre els amfibis s'observen la Rana ridibunda i el *Bufo vulgaris*, molt freqüents en les dietes de moltes aus. Rèptils com la serp d'aigua (*Natrix natrix*) i *Lacerta lépida* habiten aquests paratges. Entre els mamífers destaca la rata d'aigua (*Arvicola rapidus*).

Trobem gran quantitat d'altres animals, invertebrats, com petits crustacis, que arriben fins i tot a viure en basses de gran salinitat.

La vegetació pròpia de les platges està constituïda tan sols per un petit nombre de plantes herbàcies molt característiques, segons el nivell on es trobin. Així, la zona mullada per les onades es presenta nua de vegetació; el tram de la vora de la platja fins la primera línia de dunes ve caracteritzat per una flora pobre a base de ciperàcies i gramínies, com *Agropyrum junceum*. Les dunes són les més interessants quant a la vegetació. En les seves crestes apareixen denses poblacions de morró (*Ammophila arenaria*), gramínia adaptada a resistir el creixement i moviment de les dunes, a les que contribueix a fixar.

Els conreus són poc importants, hi ha poques finques de secà i cultius de cítrics i ametllers.